

DET NYA SLOTTET

AF

E. A. JACOBSSON.

I det gamla slottets väggar hade tiden plöjt djupa fåror. Mörkgrå och dystert, en bild af ålderdomssvaghet och skröplighet, påkallade den minnesrika konungaborgen snar hjälp, om den ej slutligen skulle gå under. Ju mindre lämplig den blef som furstlig bostad och ju mer väder och vind frätte på sten och puts, desto pittoreskare tedde sig dess torn, spiror och brutna konturer. Men illa stämde dess förfallna yttre och delvis ända till obeboelighet vanvårdade inre med det svenska namnets alltjämt växande anseende. Ej allenast lifligare förbindelse med utlandet, utan måhända i ännu högre grad de hit införskrifna lärda och konstidkande främlingarna hade till Sverige spridit kunskapen om en storartad omhvälfning i arkitekturen, i synnerhet den italienska; om huruledes furstliga personer och höga prelater, ja till och med förmögnare borgare åt sig uppförde palatser, som kommo den svenska drottningens på skam. De från krigen med fyllda penningpåsar återvändande fältherrarne, hvilkas ståtliga slott inneslöto ovärderliga skatter af arbeten i guld, silfver och ädla stenar, andra prydnadsföremål att förtiga, kunna betraktas såsom banbrytare inom Sverige för den nya smakriktningen inom arkitekturen.

I föregående kapitel är redan nämndt, att drottning Kristina uppdrog åt sin »ellskelige och konstrijke architecteur» JEAN DE LA VALLÉE, rikets mest ansedde byggkonstnär i midten af 1600-talet, att upprätta förslag till kungl. slottets restaurering jämte beredande af ökad utrymme och tidsenliga lokaler därstädes. Hela stora partier af byggnaden skulle nedrivas för att lämna plats för rännarebana med gallerier, en ståtlig, med terrasser, fiskdammar, springbrunnar m. m. prydd trädgård samt invändigt utrymme för storartade vestibuler och trappanläggningar, såsom den nya italienska stilen fordrade. Men praktiska och ekonomiska svårigheter mötte. Först när

8. Stockholms slott, östra fasaden.

C. J. Gimberg fot.

NICODEMUS TESSIN d. y., återkommen från en längre studieresa i utlandet, förevisade ett efter konstens alla regler hopfogadt och allt hvad hittills presterats öfverglänsande utkast, ansågs tiden vara inne att gripa det storartade verket an.

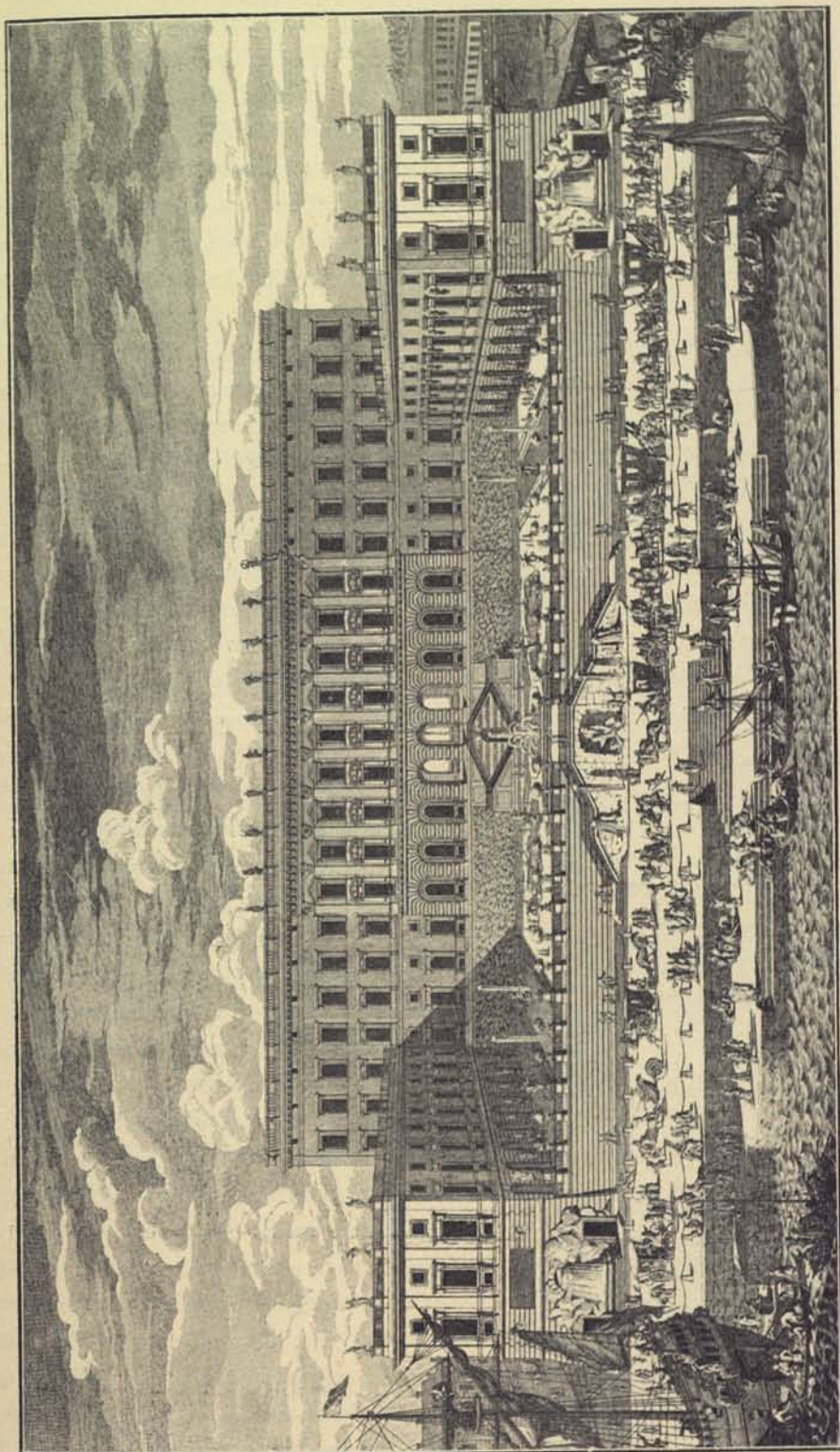
Tessin, som på konungens och statens bekostnad idkat studier i såväl Italien som Frankrike under samtidens förnämsta arkitekter, hade gjort sig väl förtrogen med den ungdomligt käck och friska barockstilen. Det lider intet tvifvel, att därvid hägrat såsom målet för hans äregirighet just det uppdrag, som genom en samverkan af gynnsamma förhållanden slutligen blef honom anförtrodt. De under resorna förda utförliga anteckningarna och omsorgsfullt upprättade mätningarna af sådana arkitektoniska anordningar, som därvid kunde komma till gagn, inköp och rekvisitioner af dyrbara kopparstick öfver framstående palats och kyrkor, förbindelser knutna med främmande hofs arkitekter samt vissa direkta förarbeten syfta mot detta mål. Att under inflytande af denna framtidsplan åtskilliga detaljer från italienska och franska mästerverk inpräglats i Tessins minne, därom vittnar den nära frändskapen i hufvudanordningar och detaljer mellan slottet och de studerade förebilderna. Tessin har dock därvid visat en ovanlig urskillning och förmåga att sofra och fränkilja det vulgära; med säkert öga och stadig hand har han lotsat sig genom barockens snirklar och onaturliga förvridningar. De svulstiga former, hvarmed 1600-talets arkitektur rörde sig, äro lugnare och bringade i fullständig jämnvigt. Tycket med originalen är, detta oaktadt, omissskänneligt, och särskildt hvad dekorationen af öfre galleriet beträffar, kan man vid jämförelse med planschverk, som bevisligen varit i Tessins ägo, och ännu mera med de i hans brevväxling med svenska statens ombud i Paris D. Cronström ofta förekommande beställningarna, lätt öfvertyga sig om, att originalitet icke ens eftersträfvades, liksom det äfven under Tessins efterträdare ingalunda ansågs förkastligt att tillägna sig det, som närmast erbjöd sig för att underlätta arbetet och inbespara kostnaden. Utan minsta tvekan införskrefvos från Paris och användes eller kopierades för slottets räkning modeller och afgjutningar af ornament, dörröfverstycken, spegelramar, basreliefer m. m., som prydde slottet i Versailles. I Frankrike engagerades utmärkta målare, skulptörer, gjutare och ciselörer, företrädesvis sådana, som arbetat vid sistnämnda slott eller i där förhärskande konstriktning. Öfverintendenterna CARL GUSTAF TESSIN, HÄRLEMAN, CRONSTEDT och ADELCRANTZ lyckades efter hand hit öfverflytta och vid slottsarbetet fästa en konstnärskoloni, hvaraf endast några få namn tillvaratagits, hvaremot de öfriga fallit i glömska. BOUCHARDON, L'ARCHEVEQUE, MASRELIEZ och TARAVAL äro tillförsäkrade en framstående plats i konsthistorien, men äfven de, som skurit de förträffliga pannåerna, spegelomfattningarna samt den nu af troféer dolda rika dekoreringen i f. d. kungl. biblioteket (nuvarande Lifruskammaren), de som deltog i de talrika färg-

orneringarna och praktfulla möbelarbetena, bildhuggarne BELLETTE, LE LOUP och DAVID, målaren DOM. FRANCIA, ciselörerna PANTELION, far och son, och ännu flera, hafva hvar i sin konstgren lämnat oskattbara bidrag till dekoreringsarbetet.

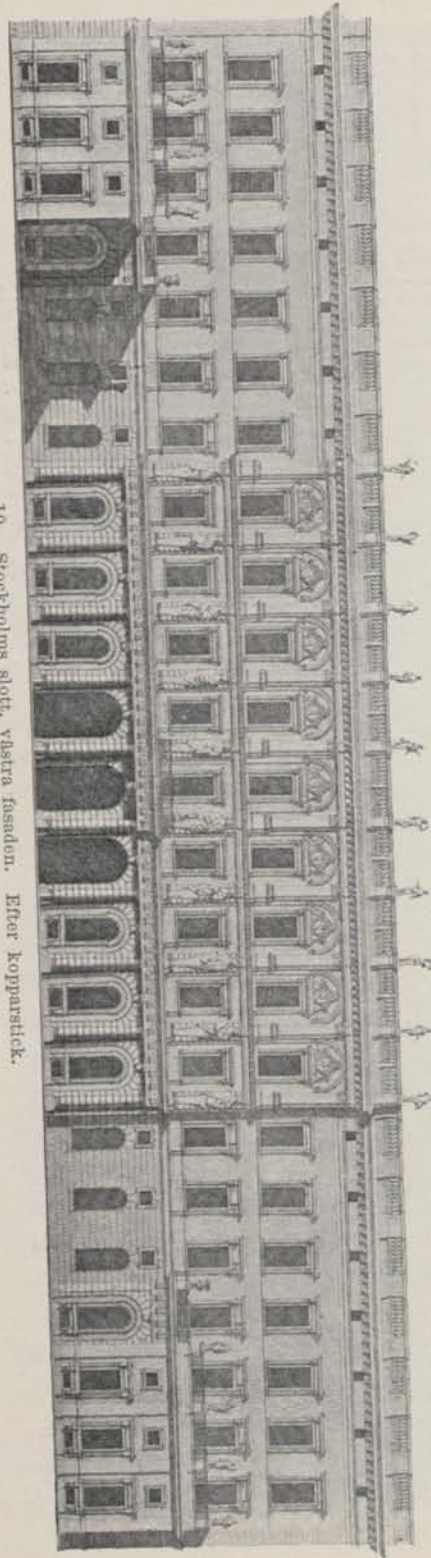
Ett femtiotal år förflöto från den dag, då Karl XI påbjöd slottets ombyggnad, till dess fasaderna kunde anses fullbordade. Under denna långa tidrymd inträffade betydliga förändringar inom arkitekturen, men det oaktadt följdes Tessins ursprungliga ritningar, undantagandes några få oväsentliga tributer åt den nya stilen. Vid den inre dekoreringsarbetet ägde ett motsatt förfarande rum. Det under Tessins egen ledning och efter hans anvisningar af skulptören CHAUVEAU, gipsaren PAGANI samt målaren FOUQUET utförda galleriet är ett ståtligt prof på äkta barockstil. Men när mästaren för alltid nedlagt sitt ritstift, funnos bland hans konstnärliga kvarlåtenskap endast flyktiga utkast för de förnämsta rummens utstyrelse. Hans efterföljare vid slottsbyggnaden, C. G. Tessin och Hårleman, hafva vunnit sin berömmelse mera som administratörer och politici än arkitekter. Cronstedts studier hade redan i ungdomen riktats mot annat håll, och hans personliga inlägg i dekoreringsarbetet torde därför hafva varit af ringa betydelse. Hvad den i konstnärligt hänseende mest begåfvade, nämligen Adelerantz, beträffar, har han genom sina öfriga arbeten gifvit så tydligt till känna den skola, hvars principer han upptagit och i hvars anda han verkat, att man omöjligen kan tillerkänna honom någon annan förtjänst om slottets rococo-ornering än att densamma åtminstone för en tid fått ostörd fullföljas. När Gustaf III efter återkomsten från sin vistelse i Paris lät till den då florerande nya stilen ändra ett flertal rum, fann han i Adelerantz ett villigt verktyg vid den skoningslösa sköflingen inom olika delar af slottet. Under sådant förhållande kan man icke annat än åt de franska skulptörerna, hvilka gifvetvis angåfvo formerna och utarbetade detaljerna, tillskrifva äran af hvad slottet var vid 1770-talets början.

Den Tessinska karakteren är öfvergifven. Bannlyst är den krigiska dekorativa apparaten: hjälmar, sköldar, fångbojor och stridsklubbor; i dess ställe synas koger, pilar, små »caschietter med plymager», snäckor och »rocailler», på det nättaste och prydligaste grupperade. Franskt kynne och fransk teknik möta oss öfverallt i dessa med oförtröttad flit, men äfven mot en otroligt hög kostnad utförda orneringar. Exempelvis må nämnas, att L'Archeveque var med slottskapellet altardekoration sysselsatt icke mindre än 14 år utan att hinna afsluta densamma; år 1769 utgjorde, enligt uppgift, de arfvoden denne konstnär uppburit 86,914 daler silfvermynt.

I skrift och tal beröres ofta frågan om en märkbar ojämnhet i de olika slottsfasadernas dekoreringsarbetet. Denna omvexling i arkitekturen, som åt byggnaden förlänar ett särskildt behag och en ovanlig lifaktighet, är föranledd af slottets läge och vissa förhållanden vid förslagets upprättande. Den *norra*

9. Stockholms slott. Nic. Tessins förslag till östra fasaden. Efter ett kopparstick af J. E. Renn.

10. Stockholms slott, västra fasaden. Efter kopparstick.

fasadens puritanska enkelhet visar tillbaka på den tid, då den »norra förstaden», Norrmalm, ännu var i sin begynnelse, visserligen planlagd, men föga bebyggd. De olika afstånden mellan fönstren, af konstnärer uttydda såsom bevis på Tessins högt uppdrifna sinne för rytm, förklaras däraf, att den gamla kyrkans fönster kunde bibehållas på sin förra plats, ehuru formen förändrades. Den vid utförandet betydligt modifierade originalritningen till den *östra* eller mot Skeppsbron vettande sidan förräder genom den sydländska karakteren sina förebilder, de härliga italienska trädgårdsfasaderna med ymnigt forsande kaskader, omgifna af väldiga grottstenar, med figurgrupper, bersåer och andra för det förnämre landtlivets nöjen och njutningar beräknade anordningar. En imitation af dessa eljest för stadens gator och torg främmande anordningar motiveras af vattnets närbelägenhet och den i öfrigt angenäma platsen. Till palatset borde med nödvändighet höra en »lustgård», där de höga personerna kunde finna svalka och ro, med dess vidsträckt utsikt från terrassen. Den *södra* fasadens anspråksfulla midtelparti, en med kompositionen i öfrigt föga sammanhängande kolossal triumfbåge, är afsedd att genom sina stora mått imponera på de furstliga personer och utländska beskickningar, hvilka enligt tidens sed under kanonernas dån med pomp och ståt fördes i tunga, helförgyllda, af panaschprydda hästar dragna karosser från skeppsbrokajen till slottet. Tessin uppgifver, att den södra vestibulen skulle blifva »un de plus magnifiques, que l'on puisse voir». I full öfverensstämmelse härmed är också en-

trén en af de magnifikare delarna af slottet. Den västra sidan är med afseende å detaljbehandlingen rikare än de öfriga. Redan de ståtliga böjda flyglarna, i räkenskaperna kallade »perspektivet», tyda på en kraftansträngning för att ingifva respekt, hvartill det där förlagda corps de garde ytterligare skulle medverka. Här var hufvudentrén till slottet och särskildt till konungens väl bevakade våning. Ett till sitt ursprung äkta sydländskt, men genom sin tillämpning originellt, ja snillrikt drag är slottets takanordning med dess lutning åt borggården, hvarigenom taklisten kunnat krönas med en fristående, genombruten balustrad, hvars konturer liksom ett fint kantbroderi afteckna sig mot luften. Denna balustradafslutning är af en förunderlig effekt. Från hvarje synpunkt och vid hvarje tid, vid den klaraste belysning, såväl som i solnedgång och aftonskymning, så länge konturen kan skönjas, dröjer gärna blicken vid dess enkla geometriska linier. I denna silhouettens öfver-skådlighet, kanske endast af de antika tempelbyggnaderna öfverträffad, ligger den hemliga trollkraft, hvarigenom Stockholms slott reser sig hufvudet högre än alla samtida byggnader. Försök att anbringa ett vanligt tak, och förtrollningen skall genast varda bruten.

* * *

Stockholms slott i dess nuvarande form räknar sin tillvaro från den 7 maj 1690, den dag då Karl XI i bref till statskontoret befallde, att »utaff dhe medell som äro lembnade och utsatta till Wår Egen nådiga disposition» skulle utbetalas 12,000 daler silfvermynt »att låta opföra tvänne våningar med sina skilliemurar, emellan öster och väster Fyrkanterna herpå Slottet».

Det ifrågasattes sålunda till en början endast påbyggnad af den norra, redan befintliga, mellan hörntornen belägna delen, hvari kyrka och kök voro inrymda. Konungen själf gaf grundplåten till detta företag, för hvars genomförande han till ytterlighet ansträngde sig. Såsom bevis på Karl XI:s intresse för byggnaden anföres, att på hans befallning anbringades, enligt 1695 års slottsbok, en inre »altan» med utgång från konungens hvardagsrum, för att denne med egna ögon skulle kunna följa arbetets gång.

Det gamla väldiga taket, hvars bräcklighet så ofta omtalades och hvars fall lika ofta förespåddes, dess midteltorn och väggar, med »gröna gången», vindskupor och rum borttogos; kyrkan bibehölls vid sin förra plats, men i stället för de höga rundbågsfönstren inmurades de nuvarande botten- och halfvåningsfönstren. Mellan de båda hörntornen förhöjdes byggnaden med två våningar, och öfre delen af samma torn nedrefs till jämnhöjd med den nya taklisten. När murytan är rimfrostbelagd, framträder på norra fasaden, mellan andra och tredje fönstren från hörnen, tydligt de genom påbyggnaden tillkomna skarfvorna mellan äldre och nyare murverk. En invändig monumental trappa uppfördes till de nya våningarna, hvaraf den mellersta var ämnad till hvardagsrum för den kungliga familjen och den öfre till fest-

lokaler. Murningsarbetet börjades ej förrän i maj 1692, men bedrefs då med så mycket större skyndsamhet, ty redan efter fem månaders förlopp kunde taklaget uppsättas.

En jämförelsevis lång tid ägnades åt slottskyrkans inre, hvilket smyckades af den frejdade »schijllerimålaren» JOHAN SYLVIVS med alfrescomålningar i koret och färgrika bilder i plafonden. För figurskulpturer sörjde stuccatören CARLO CAROVE; med altare och predikstol hade BURCHARD PRECHT,

Chœri primarii in Aede Sacra Artis HOLMENSIS quam Potentissimus Rex CAROLVSXI eximio opere pertinque Anno 1694 refulsant extrusique curavit Delinçabo.

11. Slottskapellet 1694. Efter E. DAHLBERG.

den flinke bildsnidaren, kommit ett verk åstad, hvars like ingen här förr skådat. Af nordens främste konstnär, EHRENSTRAHL, beställdes de kolossala bilderna »Yttersta domen» och »Kristi korsfästelse», hvilka uppsattes kort innan kyrkan invigdes juldagen år 1695¹. Sålunda utrustad, kunde interiören väl täfla med de stämningsfulla, för sina oöfverträffliga bibliska framställningar, djärfva färgmotsättningar och rika förgyllningar vida berömtade jesuitkyrkorna.

¹ Oaktadt vid kyrkans ombyggnad de gamla, på finska marmorpelare hvilande hvalfven nedbrötos och ersattes med ett öfver hela kyrkans bredd sig sträckande gipsbeklädt hvalfformigt brädtak, hade gudstjänsten oafbrutet fortgått.

Men åt det jordiska majestätet skulle hembäras en ej mindre glänsande hyllning i det af Versailles' praktsalar inspirerade öfre galleriet, till konungens ära kalladt Karl XI:s galleri. För detsamma värdiga prydnade nedkallades hela Olympens gudaskara. Plafonder, listverk och dörrfyllningar sirades med krigets och fredens emblemer; i välbildade gestalter symboliserades härskarens »hjärte- och dygdebragder», och allt detta fick sin egentliga festprägel genom en prunkande guldbeläggning. Af finaste gotlands-sandsten, till hvars bearbetning inkallades fem tyska mästergesäller, utfördes fasadernas hörn, listverk, fönster och portaler; med »hvijs olliefärga» blef stenen anstruken, hvilket enligt C. G. Tessins yttrande till slottsdeputationens protokoll (28/7 1730) »seer både bättre uth och gör steenen starkare».

Inrednings- och dekorationsarbeten voro i full fart, när den 7 maj 1697 eld utbröt i sydvästra delen af det gamla slottet och med sådan häftighet spridde sig, att allt brännbart där inom förstördes, samt de bräckliga murarna, beröfvade sina förankringar, sammanstörtade. Vid detta tillfälle voro den norra byggnadens fasader fullbordade, hvaremot af det inre endast kyrkan och två rum intill konungens våning voro så färdiga, att de kunnat för sitt ändamål upplåtas. Angående olyckans omfattning vid den nya delen föreligga endast sparsamma underrättelser, och dessa stödjade sig på anteckningar eller bref, påtagligen skrifna under intryck af häpnad och förskräckelse. Slottsräkenskaperna med sina torra sifferuppgifter, åt hvilka större tillit bör skänkas, utvisa, att skadan visserligen var ganska betydlig, men att de samtida klagoutgjutelserna öfver eldens plötsliga och totala förödelse vid denna del äro öfverdrifna. Hela taket förstördes, äfvensom öfversta bjälklaget i den östra delen; plafonden med lister i galleriet och de öster därom belägna rummen i öfversta våningen gingo förlorade. Men i det största antalet lokaler voro ännu väggar och tak oputsade och i endast ett fåtal rum golf lagda. Till utförda gipsdekorationer funnos formarna i behåll och kunde sålunda å nyo användas. Af det utvändiga sandstensarbetet hade eld och rök angripit taklisten äfvensom en del fönsteromfattningar, dock ej till större utsträckning än att fasaderna redan näst påföljande år voro iståndsatta. Kyrkan blef antagligen oberörd af elden, eftersom Ehrenstrahls taflor kunde oskadade nedtagas och alla de år 1695 utförda, »med nötteträ och masarum (nötträ och masurbjörk) uthan til» beklädda bänkarna i allsköns ro bortfördes till säkert förvaringsrum, hvarifrån de sedan hämtades och uppsattes i det nya slottskapellet, där de ännu den dag som är göra tjänst.

Större motgångar hade med jämnmod burits. Samma rådighet och oförskräckthet, som framskynta mellan barockens byggnadsformer, funnos i rikaste mått hos tidens ledande män. Med hurtigt mod, stärkt genom en väl fylld kassa, tog man sig före ej allenast restaurering af den nya

delen, utan äfven anläggning af byggnadens tre öfriga flyglar¹. Åtskilliga förändringar vidtogos då i planen, hvaraf de väsentligaste voro, att kyrkan förlades till södra sidan och den stora trappan nedrefs såsom obehöflig, när de nuvarande trapporna i västra och östra flyglarna skulle uppföras.

Åter samlades en talrik skara arbetare och »gardiebussar», efter Karl XII:s segrar tillökad med hundratals krigsfångar, som gräfde de djupa grundschakten och i fortlöpande rader forslade jord eller grus, hvarmed borggård och »opkörslar» fylldes. Detta för fienden förödmjukande arbete ägde en

Fot. Gen. Lit. Anst.

12. En del af västra hufvudtrappan i K. Slottet.

särskild af allmänheten senterad innebörd, närmast uttryckt i Tessins bref till Karl XII (d. 24/11 1704): »Och är så mycket remarquablare att dee (fångarne) hafwa måst leggia fundamentet till slottet.» De få upprättstående resterna af det gamla slottets murar hade föga motståndskraft och nedbrötos utan möda, men den nedre delen af tornet Tre Kronor, för hvars rifning vidlyftiga ställningar uppfördes, gaf sig endast motvilligt, ty ännu år 1703 upptagas i dagnotorna arbetstimmar för bortkörning af grus från

¹ I alla räkenskaper benämnas hufvudbyggnadens olika sidor »flyglar»; norra, östra, västra och södra flyglarna; de lägre byggnaderna kallades nordvästra, nordöstra etc. flyglarna.

detta sista minne af Gustaf I:s och Johan III:s byggnadsverksamhet vid Stockholms slott.

Inom få år var soubassementet till den väldiga byggnaden färdigt, källarhvalfven med några få undantag slagna, och tegelmurarna reste sig ett godt stycke öfver marken. Karl XI:s galleri strålade i sin förra glans, förberedelser voro träffade för lokalernas inredning, allt gaf de vackraste löften för framtiden. Efter denna period af dådlust följde en småningom tilltagande afmattning och till sist fullständig förlamning. Byggnadsmedlen uteblefvo, emedan såväl dessa som de bästa arbetskrafterna togos i anspråk för landets försvar.

Det oaktadt kämpades med förtviflans mod för byggnadens fortsättande. När mynt saknades, anlätades krediten. Materialier, arfvoden och daglöner lämnades olikviderade. Sorgliga minnen framkallas af de suppliker, som ännu finnas i behåll från ett stort antal under eller till följd af slottsarbetet ruinerade handverkare, »djupt bedröfvade enckior» och barn, pockande fordringsägare, lemlästade arbetare och gardiebussar, ålderstigna, endast på papperet pensionerade skrivare samt tjänstemän, hvilkas löner under årtal helt och hållet eller delvis innehållits. Och ändock fortgick arbetet under oupphörligt rufvande på lösningen af det problem, som i alla tider kräft så många offer, nämligen att med små eller inga tillgångar genomföra ett stort byggnadsföretag. Sedan supplikanterna för alltid tystnat och döden utjämnat alla spår af lidna oförrätter, kan man odeladt ägna sin beundran åt denna okuffiga energi, som under de brydsammaste förhållanden trotsade hvarje motstånd och till det yttersta ansträngde sig att undanrödja alla hinder. Slutligen utsinade kreditens källor, och verktygen måste nedläggas. Vid hufvudbyggnadens sydvästra hörn (på rustikkedjan emot Riksmarskalks flygeln) finnes på en rustiksten inristadt 1708, hvilket årtal är liktydigt med ett stort tankstreck i slottsbyggnadens historia¹. De närmast följande åren utfördes endast några mindre arbeten, hufvudsakligen brädbetäckningar å murarna, hvilka först efter omkring tjugo års förlopp skulle därifrån befrias.

När ljusare tider randades, var Tessins ställning till hofvet ej mer densamma. Efter en bana, som med afseende å befordringarnas snabbhet torde, åtminstone inom konstnärsvärlden, vara utan motstycke — hofintendent, kammarherre, öfverintendent, hofmarskalk, friherre, grefve, riksråd — föllö hans anseende och inflytande med en svindlande fart. Helt naturligt återvände då hans tankar till det ej ens halffärdiga monument, hvarmed han i sin krafts dagar hoppades kunna grundlägga sitt rykte. Med af ålder darrande hand anhöll Tessin 1727 hos riksens ständer i de mest bevekande ordalag

¹ Ur Tessins bref till Karl XII, dateradt den 6 nov. 1707, hvari redogöres för slottsbyggnadsarbetet, anföres: »Angående den nya Slottsbyggnaden så äro fuller murarne rundt omkring borggården een wåhning högd uppörde; de nya stora Arcaderna uppå eena sijdan äro halfander wåhning höge. Facciaten emoth Stoorkyrckjan är mästedehls 3 alr hög öfwer jorden opörd, på somblige stellen mehr på andra mindre». (Riksarkivet).

om snar hjälp för slottsbyggnaden, hvars redan utförda delar förforos. Han kunde därvid hänvisa till en myckenhet huggen, delvis ornerad sten, magasinradt snickarearbete, kalk och andra materialier från förra tider väl förvarade, hvarigenom arbetets återupptagande skulle underlättas. På grund af denna framställning beslöto riksens ständer, att medel, den s. k. slottsbyggnadshjälpen, skulle genom uttaxering anskaffas, och ett utskott, slottsdeputationen, tillsattes, åt hvilket uppdrogs att hafva vården om byggnadens ekonomi. För den konstnärliga delen borde C. G. Tessin i egenskap af öfverintendent ansvara. Ur förråden framletades med årtiondens dam betäckta kapitåler, konsoler, listverk och andra byggnadsdelar, genom sin tekniska behandling, om icke form, lätta att urskilja från dem, hvarmed rococobildhuggare senare prydde fasaderna¹. Storartade beställningar och inköp af materialier gjordes. Långsamt men säkert reste sig murarna af den ena flygeln efter den andra, hvarvid arbetet dock fördröjdes genom påning för det sydöstra hörnet (vid kyrkan). Af sidoflyglarna anlades först den sydöstra, afsedd att inrymma teater, hvarför den länge benämndes »Bållhusflygeln»², så den nordöstra eller Biblioteksflygeln, därefter den lilla, närmast Storkyrkan belägna flygeln, hvari öfverstemarskalken hade ämbets- och bostadsrum, samt till sist den nordvästra för kanslikollegium beräknade flygeln. Redan år 1742 var den södra halfrunda flygeln (nuvarande Kommendantsflygeln) upplåten till lokaler för slottskansliet, hvaremot den nuvarande Högvaktsflygeln uppfördes långt senare.

Inredningsarbetena inom slottet bedrefvos mycket ojämnt och tydligen utan något system. Redan 1732, och därefter i mån af behof, inkallades utländska konstnärer, hvilka till en början kompletterade den norra flygelns rum och därefter arbetade vid skilda delar af slottet, i den mån lokalerna utrymdes af handtverkarne. Oaktadt en liflig verksamhet rådde, läto resultatet länge vänta på sig, hufvudsakligen med anledning af arbetskrafternas splittring. Den nordöstra flygeln utgör härfpå ett upplysande exempel. Anlagd 1732 intäcktes den först år 1748, och en del därpå uppläts till bibliotek år 1768, men ännu under ytterligare nio års tid sysselsattes de dugligaste skulptörer med den stora bibliotekssalens ornering. Det hade alltså erfordrats 45 år för att fullborda denna underordnade del af slottet; och dock återstod ornering af den vid Logården belägna bottenvåningen, som, egentligen afsedd till orangeri, först uppläts till verkstäder för skulptörerna och därefter inreddes till Gustaf III:s stenmuseum. Under nämnda långa byggnadstid

¹ Tydligast framträder denna olikhet på södra fasadens midtelparti, hvars kapitåler äro hugna af barockskulptörer, under det att de nedre nischernas snäck- och s. k. rocaille-ornering förskrifver sig från rocoperioden.

² Då flygelns höjd ansågs otillräcklig för maskineriet och dessutom rum saknades för uppvaktningen, öfvergaf man tanken på teaterns förläggning inom slottet; i stället bestämde, att en fristående teaterbyggnad skulle uppföras å den plats, som nu upptages af Gustaf III:s staty och närmaste omgifning.

uppstod i flygelns midt en så våldsam sättning eller rättare itubrytning, att en del fönsteromfattningar och sandstensorneringar förstördes och måste mot nya utbytas. Den sydöstra flygeln, som af C. G. Tessin förklarades böra skyndsamt uppföras för att bilda ett säkert stöd mot det tvifvelaktiga sydöstra hörnet af hufvudbyggnaden, blef själf utsatt för en så betydlig sättning, att den skilde sig från slottet, af hvilken sättning ännu märken synas i den störande olikheten mellan skiktgångarna i sydöstra hörnets souterrain. Till bjälklagens hållbarhet hade man under Gustaf III:s tid så ringa förtroende, att stöd anbringades »under Hennes Kongl. Maj:ts stora matsalsgolf (norra afdelningen af Hvita hafvet) så ofta där hållits bal».

Det begränsade utrymmet medgifver icke att här steg för steg följa byggnads- och dekoreringsarbetets gång. År 1753 voro endast 20 rum färdiga med undantag af målning i ett och annat af dem, men redan nästföljande år, när enligt riksens ständers beslut den kungliga familjen skulle inflytta, hade 158 rum hunnit inredas och möbleras.

Den 7 december 1754 blefvo de för konung Adolf Fredrik med familj afsedda lokalerna tagna i besittning. Vid denna tid saknades inredning i alla de lägre flyglarna och hela den öfre våningen af hufvudbyggnaden, undantagandes åtskilliga rum i östra delen. Flera utrymmen begagnades till atelierer för konstnärerna och verkstäder för handtverkarne, andra däremot stodo under årtionden alldeles öfvergifna, endast nödortfigt intäckta; rummen i öfre våningen voro ej sällan utsatta för takdropp. Den första åtgärden vid dessa rums inredning blef därför att på den invändiga sidan »bättra muren som af ålder och väta tagit skada»; någon gång måste äfven bjälklag omläggas. Men alla svårigheter öfvervunnos, ingen kostnad skyddes, och ingen tid sparades; när de höga boställshafvarne väl voro inflyttade, arbetade man i sakta mak och godan ro, alldeles oberörd af denna viktiga förändring. Bekymmerslösheten öfverskred till och med det tillbörligas gränser, såsom i det betecknande fall, då deputerade på vederbörandes anmärkningar mot att »marquetenterier och krogar inom borgen hållas, emedan därigenom tillfällen gifves till allehanda oskickeligheter», svarade, att de anse »bem:te krögerier inom Borgen för handtverkares och arbetsmanskaps skull alldeles nödiga». Detta inträffade i januari 1763, alltså omkring åtta år efter det konungen inflyttat. Ständiga uppskof med det ena eller andra arbetets afslutande ledde till oupphörliga tvister och stridigheter — å ena sidan regeringens framställningar om nödvändigheten af att arbetet måste skyndsamt fullbordas, å andra sidan deputerades ståndaktighet att icke af något låta sig rubbas i den traditionella arbetsordningen.

I här antydda förändrade behandling af byggnadsfrågan afspeglar sig tidskaraktären. Under dess första skede var Karl XI, och därefter hans son, den som i allt rådde och bestämde. Endast genom konungens personliga medverkan och såväl moraliska som pekuniära understöd blef det

möjligt att börja och, så långt förhållandena medgäfv, fullfölja den storartade anläggningen. När arbetet återupptogs år 1728, förbehöllo sig rikstens höglofliga ständer ledningen däraf och befriade sålunda konungen från

E. J-n fot.

13. Slottskapellet.

omsorgen om och bekymren för uppförandet af slottet, därmed utöfvande ett förmynderskap, understundom af rätt besvärlig art, men afgjordt till fördel för byggnaden, hvilken på detta sätt blef en hela landets, en nationell angelägenhet. Konungen kunde någon gång uttala en önskan, till och med

visa tecken till otålighet, när tiden och möjligheterna för inflyttning syntes aflägsnare för hvarje arbetsår som förgick. Men riksens ständer bjödo och befallde, icke allenast öfver sättet för byggnadsmedlens indrivande, utan äfven öfver desammas användning. Redan 1741 anhöll regeringen, att näst följande år rum för vissa ämbetslokaler måtte iordningställas i kungl. slottet, hvilket ock skedde. År 1743 hemställdes, att arbetet borde påskyndas för att möjliggöra Adolf Fredriks inflyttning i de för tronföljaren afsedda lokalerna; detta skedde däremot icke. Därefter utfärdade kungl. maj:t nådigst befallning om rummens »ofelbara iståndsättande till den 1 september 1745». Därpå svarade öfverintendenten Härleman helt sirligt, att han af »underdåning hjertans zèle» skulle önska villfara konungens begäran, men att det var omöjligt att i slottet »ärnä den torka och sundhet som en boning, den för en så dyr och hög som Eders Maj:ts hysande bör äga, erfordras kan». Allt enträgnare blefvo uppmaningarna och allt bestämdare löftena. Men när rikets ständer år 1745 behagade förordna, att af slottsbyggnadsmedlen skulle utbetalas ett belopp af 60,000 daler silfvermynt till bestridande af kostnaderna för drottning Ulrika Eleonoras begrafning, fann deputationen däruti en välkommen anledning till den förklaring, att vid sådant förhållande kunde den kungliga befallningen om slottets fullbordande under den närmaste tiden icke efterkommas. Dessutom hade inkomsterna förminskats däri- genom, att Finland blifvit redan år 1742 befriadt från byggnadshjälpen, hvarigenom en förlust af 100,000 daler åsamkades. Vid 1746 års riksdag höjde sig röster emot den svåra afgälden för slottsbyggnaden, i det att bondeståndet besvärade sig däröfver och anhöll att ifrån den till slottet utgående stora bevillingen »numera åtminstone på några år varda i nåder frikalladt». Af dessa anledningar blef det aldrig Fredrik I förunnadt att inflytta i det nya slottet. Slutligen bestämde riksens ständer, att byggnaden med dess inredning borde vara afslutad år 1763, men det oaktadt pågingo till och med under hela 1770-talet kompletteringar, till hvilka anslöto sig de omfattande förändringar Gustaf III lät verkställa.

Gent emot konung och regering hade slottsdeputationen en mäktig bundsförvant i den under frihetstiden rådande stämningen i fråga om allt som kunde befrämja fosterländsk konst och industri. Redan år 1697, när ny slottsbyggmästare skulle anställas, ansåg Tessin därtill lämpligast en tysk mästare, CONRADT BUCKEGGER, som »haar en myckenheet af godha tyska mestergeseller hvarigenom de swenske så mycket mehra kunna lähra». Därmed uttalade Tessin endast ett förord för nämnde person. Men under hela senare delen af slottsbyggnadsarbetet blef denna omtanke för ett yngre uppväxande släkte och en uppspirande inhemsk industri det ledmotif, som genomgår deputationens alla framställningar och arbetsberättelser. Än anföres hurusom deputerade anse sig icke böra »oomrört lembna den förkåfring och tillväxt, som igenom slottsbyggnadsarbetet hvarjehanda kånster och handtverkerier i

allmänhet tillflutet», än erinras att »handtverkare med deras folck ägt alt godt tillfälle at efter de från Frankrike införskräfne modeller med större smak och nytta förfärdiga hwarjehanda till deras professioner hörande arbeten». Villigt måste erkännas, att dessa vackert klingande fraser verkligen omsattes i handling, äfvensom att den oförställda glädje, hvarmed hvarje tecken till framgång i deputerades sträfvanden omnämnes, vittnar om ett sant och lefvande intresse. Genom undervisning inom slottsbyggnadens

E. J-n fot. 14. Predikstolen i Slottskapellet.

egert område (den första anledningen till akademien för de fri konsterna) samt genom understöd till studier i utlandet uppmuntrades åtskilliga lofvande unga konstnärer. Efter visade framsteg samt vid återkomsten till fäderneslandet erhöles desamma sysselsättning vid slottet, en ovärderlig förmån i dessa för utöfvare af konst och konsthandtverk i allmänhet ogynnsamma tider. I fosterländskheten ingick dock en ej ringa portion ekonomisk beräkning, i det att såsom ytterligare skäl för upplärande och anställande af inhemska förmågor allt som oftast framhöllos de billiga villkor, som med dem kunde betingas. De verkligen storartade ansträngningar, som gjordes för höjandet af den svenska konstindustrien, kommo nästan uteslutande kungl. slottet till godo. Inom träskulpturen arbetade under fransmannens ledning svenskarne CLERCH, JULING, HOLM, FAST, BERGGREN m. fl. vid såväl väggfasta orneringar som möbler af olika slag med den säkerhet och elegans, att ingen skillnad kan iakttagas mellan de utländska mästars och de mot betydligt lägre betalning anställda lärjungarnes arbeten. Men äfven tillverkning af gobelinväfnader och andra tyger, guldbroderier, mattor m. m. fann i slottsdeputerade varmhjärtade beskyddare liksom äfven flitiga och framför allt ärliga afnämare. Med berättigad stolthet kunde deputerade

egert område (den första anledningen till akademien för de fri konsterna) samt genom understöd till studier i utlandet uppmuntrades åtskilliga lofvande unga konstnärer. Efter visade framsteg samt vid återkomsten till fäderneslandet erhöles desamma sysselsättning vid slottet, en ovärderlig förmån i dessa för utöfvare af konst och konsthandtverk i allmänhet ogynnsamma tider. I fosterländskheten ingick dock en ej ringa portion ekonomisk beräkning, i det att såsom ytterligare skäl för upplärande och anställande af inhemska förmågor allt som oftast framhöllos de billiga villkor, som med dem kunde betingas. De verkligen storartade ansträngningar, som

meddela, att »till rummens Embellissement och Meublerande hade inhemska tillverkningar blifvit nyttjade så mycket som låtit sig göra och således de dervid utgifna penningarna till större delen kommit att stanna inom Riket». Ett berömvärdt drag, tillika ännu ett ojäfaktigt bevis på vederbörandes uppriktiga uppsåt i fråga om »kånsters och handtverkeriers förkåfning», är den med redbarhet förenade välvilja, hvarmed konstnärer, leverantörer och arbetare behandlades under frihetstiden och allt framgent. Afbetalningar och slutlikvider kommo dem punktligt till handa å utsatta tider, konstnärerna kunde företaga långa resor på slottsbyggnadens bekostnad för att utbilda sig och hämta nya ideer. När krafterna voro i aftagande, medgäfvos vissa lättnader, och slutligen förunnades dem ganska hederliga pensioner, hvaraf efter deras död äfven änkor kommo i åtnjutande.

Den vid Gustaf III:s tillträde till regeringen rådande Louis XVI stilen, i Sverige benämnd den gustavianska, uppträdde med anspråk på att låta klassiska former åter komma till heders. Vid ett hof, där fransk bildning och smak voro förhärskande, skulle naturligtvis rummens dekorerings och möblering däraf röna inflytande, och detta på ett ganska omildt sätt. Alagrecquer, palmetter och lagerkransar utträngde musslan och rocaillen. Med hvit oljefärg täcktes de omsorgsfullt utvalda och konstnärligt utskurna träytorna, där de icke nedbrötos för att lämna plats åt nya dekorerings »à l'antique». I de mindre rummen målades väggarna i släta, ljusa fält med ramar af »blomster i naturelle färger virade kring en käpp eller treillage». Behofvet af ökad antal lokaler för de kungliga våningarna gaf anledning till väsentliga förändringar. För konungen inreddes en paradsängkammare i öfversta våningen (närmast väster om galleriet), en sängkammare i mellanvåningen samt badrum i halfvåningen, likaledes med fullrustad säng. Drottningens stora paradsängkammare var belägen i öfversta våningen (invid nuvarande Hvita hafvet) samt därintill en mindre sängkammare. Framför paradsängarna voro uppställda dyrbara balustrader, skurna af Masreliez. Konungen och drottningen hade hvardera två matsalar, hvaraf den förres låg i nordvästra och drottningens i nordöstra hörnet 1 och 2 trappor upp. Äfven s. k. divaner samt puderkammare inrättades såsom hörande till en tidsenlig bostad; konungens divan bestod af ej mindre än tre rum. I alla här nämnda lokaler ornerades väggarna i gustaviansk stil med uppoffring af det äldre panelverket.

Helt naturligt framställer sig den frågan: hvar hamnade de förra inredningarna i de sålunda förändrade rummen, till hvars utstyrelse de dyrlegda franska konstnärerna och deras svenska biträden under en lång följd af år öfvat allt sitt skarpsinne och uppjudit all sin förmåga? Svaret föreligger i 1785 års inventarieuppgift. Förste hofstallmästaren och ståt-hållaren Munck erhöi då befallning att låta från östra och södra flyglarnas vindar bortföra alla de boiseringar af förgylld och oförgylld ek, som blifvit

nedtagna »ur pelarsalen, lilla galleriet och flera kongl. rum», äfvensom ur rödja materialbodas, hvori, bland en hel del odugligt bråte, förvarades 36 joniska kolonner med baser och kapitäl äfvensom panelningar m. m., som varit anbringade i pelarsalen. Förteckningen upptager en ståtlig samling troféer, alkov- och dörröfverstycken, pilastrar, spegelramar och panelningar, förutom virke som »förut hört till Rikssals Theatern». I en vind var uppställt ett antal »historiska gipsstycken at effter den tidens smak (barockstilen) uppsätta öfver dörrar i stället för bildhuggeri och målning». Jämte ett mindre

Fot. Gen. Lit. Anst.

15. Stora galleriet i K. Slottet.

parti ornerade delar, nedtagna vid förändringar inom änkedrottning Lovisa Ulrikas bostad vid Fredrikshof, blef allt detta, utgörande tillsammans åtta stora båtlastar, forsladt till Drottningholms slott.

Här omtalade förändrade inredning af Gustaf III:s rum hade dessutom den stora olägenheten, att uppmärksamheten afledes från viktiga byggnadspartier, som i följd häraf förblefvo ofullbordade, nämligen södra hvalfvet, hufvudtrapporna och rikssalen. Den sistnämnda var ock alltför mycket anlitad till bals masqués, bals parés, bals à domino och teaterföreställningar, för att dess komplettering skulle kunna medgifvas. I detta glada tidevarf

hade en »Commedieskräddare» bostad i slottet, och i norra slottsgången inreddes (1772) ett »magasin för Commediekläder».^x

Det behof af stora våningar, som framkallade dessa omstörtningar, ingick så i det gustavianska hofvets lefnadsvanor, att man, när kronprinsens födelse väntades (1778), var i den fullständigaste förlägenhet för rum. För »det tillkommande Kongl. Barnet och des Betiening» kunde ingen annan plats beredas än i den vid östra hufvudtrappan belägna tamburen till drottningens våning jämte angränsande rum. Snart insågs olämpligheten af denna bostad, hvarför ny sådan inrättades för kronprinsen Gustaf Adolf i den nordvästra flygeln, och kanslikollegium förflyttades till annan plats.

De kungl. akademierna (den svenska och vitterhets-) inrymdes 1786 i nordöstra hörnsalen i bottenvåningen närmast biblioteksflygeln samt ett stort angränsande rum i samma flygel.

Den gustavianska stilens herravälde blef af kort varaktighet. Vid reparationen af hertig Karls våning år 1792 nedbrötos visserligen en del väggnar med rococoröringar, men ersattes denna gång med en arkitektur, hvilken, att döma af de ännu bibehållna rummen i samma våning, karakteriseras af en i viss mån strängare tillämpning af de antika pelarordningarna. Dörröfverstycken och friser pryddes med gripar, sfinxer och hvita figurer i gipsimitation på blå eller helförgylld botten. I de flesta af hertiginnans nyreparerade rum öfverspändes väggarna med papper och målades »bergblått»; för andra rum upptaga räkenskaperna en »melange af bergblått och berlinerblått». Bårder och möbler ornerades »à l'étrusque».

Hvarken de politiska händelserna eller tronskiften under förra hälften af innevarande århundrade hafva efterlämnat några väsentliga spår inom slottsbyggnaden. Empirestilen fick aldrig fotfäste, och den tunga behandling af kolonnordningar, frontoner och andra klassiska motiv jämte förgyllda bronsöringar, som äro betecknande för dess nära anförvant, den s. k. Karl-Johans-stilen, ansågs lämpa sig bättre för möbler än för väggar och tak. Först under 1860-talet underkastades en del af slottet förändringar af större omfattning. När änkedrottning Desideria, som äfven efter Karl XIV Johans död disponerade hela våningen 1 trappa upp i norra flygeln, afled, förenades denna våning med underliggande rum jämte den våning Karl XV bebodde i nordvästra flygelns botten- och halfvåningar. Medelst nedrifning af murar och genombrytning af bjälklag bereddes en numera, sedan den befanns eldfarlig, borttagen storartad trappuppgång i flamländsk renaissance. I bottenvåningen anordnades en matsal i samma stil och vid sidan därpå en spegelsalong i italiensk senrenaissance. Det rum närmast öster om pelarsalen i våningen 1 tr. upp, där Gustaf III för att anordna sitt s. k. stora kabinett lät nedbryta de dyrbara rococopanelerna af ek och i stället anbringa hvitmålade furupaneler, ombildades till sin nuvarande präktiga dekoration med purpursammet, guldbroderier, speglar och förgyllningar.

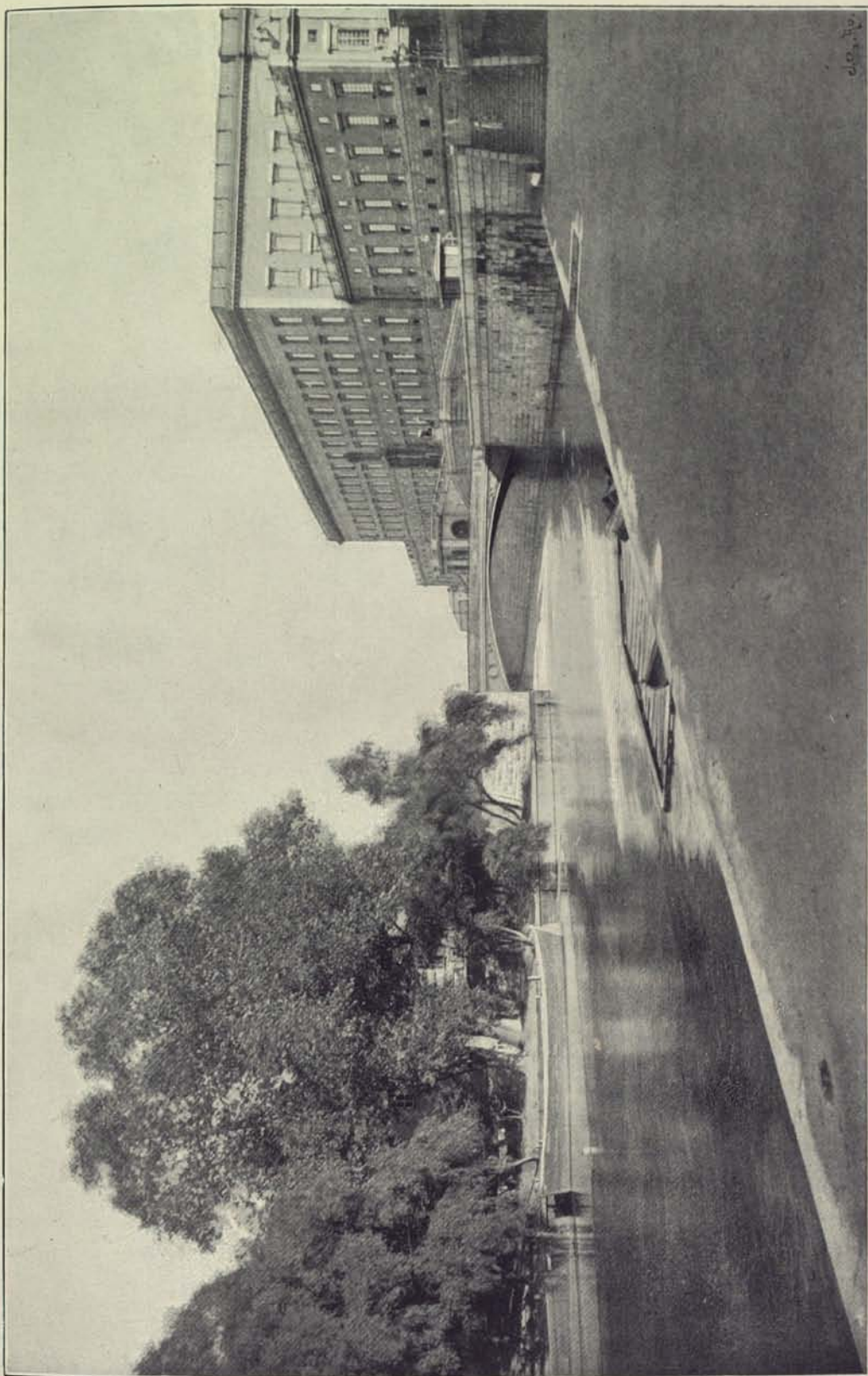
*x och denna Oalegrum älfänad man ännu i våra dagar
gad att kalla "Gusarkonungen" men det fann
icke så stor en namn att*

Det var en lycklig tillfällighet, att samtidigt med den nuvarande konungafamiljens inflyttning i slottet inträdde en period af allmänt intresse för tillvaratagande och iståndsättande af konst- och konstslöjdföremål från äldre tider. Denna rörelse har i så många hänseenden kommit slottet och dess inre utstyrelse till godo, att endast några få af de viktigare arbetena här kunna i korthet omnämnas. I åtskilliga rum prydas nu väggarna, såsom förr, af äkta ekpaneler, hvilka jämte de delikataste rococoornament blottats genom aflägsnande af flerdubbla skikt oljefärg; den södra genomfarten, »le plus magnifique du monde», är kompletterad i enlighet med TESSINS ritningar; i den södra fasadens nischer uppställas, i den ordning den af konungen bekostade bronsgjutningen fullbordas, de fyra förträffliga, af BOUCHARDON modellerade enleveringsgrupperna. I den västra hufvudtrappan, ett parti som Tessin tänkt sig utstyrdt med den öfverdådigaste prakt, hafva de öde, hvita plafonderna täckts med KRONBERGS mästerliga, i äkta barockstil hållna målningar, till hvilkas poetiskt tänkta kompositioner konungen själf gifvit idén; dessa plafonder äro af konungen skänkta till svenska staten för att allt framgent bibehållas å sin nuvarande plats. Inventarierna hafva årligen ökat genom inköp af mattor, gobeliner och prydnadsföremål, som antingen ansetts genom sin stil väl lämpade för slottsrummens dekoration eller genom auktioner och försäljningar fordom fränhändts slottet och nu återbördats. Detta varma intresse för att i ett fullständigare skick försätta konungaborgen har funnit sitt mest tilltalande uttryck i de försök till slottets utvändiga reparation, hvilka på konungens befallning nyligen utförts.

För ett egendomligt attentat voro år 1768 slottets fasader utsatta. Hos rikets råd anhöll då kungl. maj:t, att de små fönstren i konungens rum i entresolvåningen måtte upptagas och tillökas med en rutas höjd för att åt rummen bereda ökad dager. För erhållande af ett utlåtande angående åtgärdens estetiska berättigande hänsköts frågan till öfverintendenten Adelcrantz, som ansåg att halfvåningens alla 168 fönster borde på detta sätt förändras, när »bemålde fönsters ökande till en ruta i höjden är icke stridande emot principerna uti architecturen och en god smak, utan fast mera gifver façaden större prydnad än de nuvarande små och oansenliga fönsteröppningarna». Sten utvaldes och karmarna voro delvis tillskurna, när förslaget egentlige befrare, Adolf Fredrik, afled.

Slottsfasaderna hafva tid efter annan undergått nödiga reparationer. År 1815 börjades en grundlig skrapning och vattrifning jämte affärgning af alla murytor samt iståndsättande af bristfällig sandsten äfvensom oljemålning af allt utvändigt stenhuggeriarbete, hvilket omfattande arbete afslutades först år 1825 med oljemålning af de runda flyglarnas alla ytor. Under de sjuttio år, som därefter förflutit, hafva cementen och järnet på flera ställen trängt sig fram såsom ersättningsmedel för sandstenen, det gamla med tegelmjöl blandade putsbruket har så förvittrat, att stora ytor skilt sig

** ja i mer än ett afseende. Carl XV var ju ockon
på sin vis en tyusarkonung, med det hvilka*

16. Kungl. slottet, norra fasaden.

C. J. Glimberg fot.

från väggen, och bristerna i grundläggningen hafva åter gifvit sig till känna i hotande remnor, allt varnande tecken till att Sveriges dyrbaraste monument är i fara.

Uppgift å de kungliga personernas bostäder från år 1754
intill närvarande tid.

Vid den kungliga familjens inflyttning år 1754 var dispositionen följande: Konung Adolf Fredriks rum i norra flygelns västra del i våningen 1 tr. upp jämte angränsande rum i västra flygeln intill hufvudtrappan; drottning Lovisa Ulrikas rum i samma vånings östra del intill östra hufvudtrappan; kronprinsens rum 1 tr. upp i återstående delen af östra flygeln intill kyrkan; samt prinsarne Karls och Fredrik Adolfs bostad i våningen däröfver; prinsessan Sofia Albertinas i våningen 2 tr. upp vid borggårdens nordvästra hörn, där dock rummen senare undergått betydliga förändringar. Med anledning af kronprinsens förmälning år 1766 inreddes åt kronprinsparet nordvästra delen af nuvarande festvåning 2 tr. upp. År 1770 iordningställdes åt prins Fredrik Adolf rum i södra delen af västra flygeln 2 tr. upp (nuv. gästrum öfver s. k. ordenssalarna), och hertig Karl innehade därefter hela den bostad prinsarne dittills gemensamt begagnat. Prinsessan Sofia Albertina flyttade till halvåningen i nordöstra hörnet, där hon bodde till dess hennes hus, nuv. arffurstens palats, blef till inflyttning färdigt.

Efter Adolf Fredriks död 1771 förenades hans våning med den öfverliggande och beboddes af Gustaf III med gemål. Änkedrottningen Lovisa Ulrika bibehöll sin våning till dess hon flyttade till Fredrikshof år 1776, då den öfvertogs af drottning Sofia Magdalena, för hvilken därjämte inreddes motsvarande rum i våningen 2 tr. upp; i denna stora lägenhet bodde drottningen intill sin död 1812.

Till hertig Karls förmälning år 1774 förenades rummen 1 och 2 tr. upp i östra flygelns södra del (nuv. kronprinsens våning), där Karl XIII och hans gemål bodde intill deras död år 1818.

Gustaf IV Adolf disponerade öfver nordvästra flygeln till faderns död och inflyttade då i norra flygelns västra del, där han bodde äfven efter sin förmälning 1797.

Karl XIV Johans bostad var först den västra delen af våningen 2 tr. upp i norra flygeln, men efter Sofia Magdalenas död bebodde han hela våningen 2 tr. upp (nuv. festvåningen). Drottning Desideria bosatte sig i Sverige först år 1823 och öfvertog då hela våningen 1 tr. upp från västra till östra trappan, där hon bodde till sin död år 1860.

Oscar I disponerade såsom kronprins och konung våningen 2 tr. upp i östra flygeln närmast kyrkan, alltså öfre delen af Karl XIII:s förra bostad; drottning Josefine innehade underliggande våning 1 tr. upp. Prinsessan Eugenie bodde i bottenvåningen uti samma del af slottet.

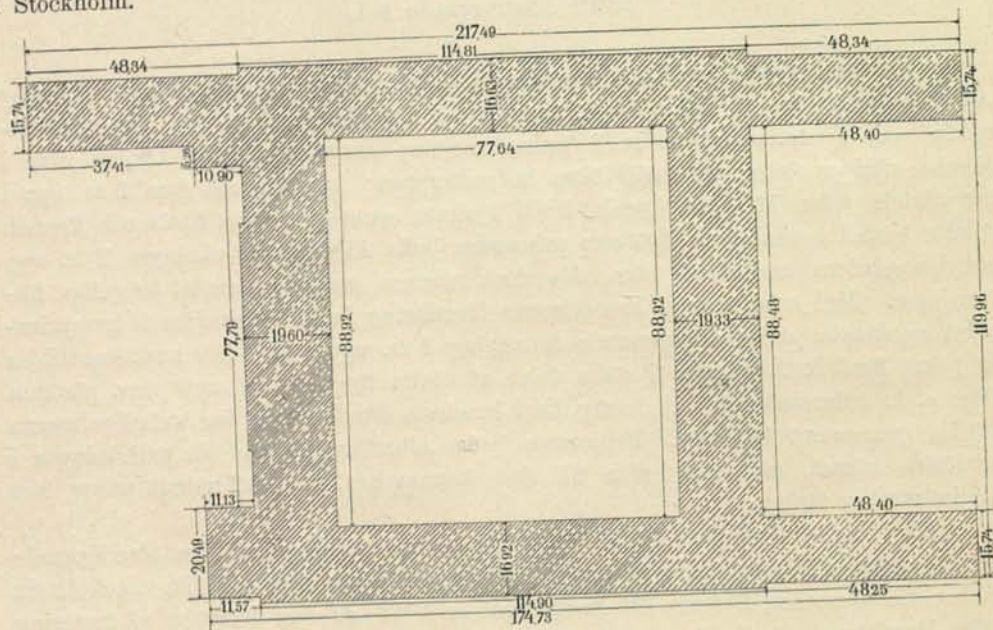
Karl XV innehade såsom kronprins och konung den nordvästra flygeln jämte angränsande rum intill norra hvalfvet.

Prins Oscar (Oscar II) bebodde entresolvåningen i nordöstra hörnet till sin förmälning år 1856, då prinsen med gemål inflyttade i våningen 1 tr. upp i arf-

furstens palats. Omförmälda rum i entresolvåningen öfvertogos då af prins August, som bodde där intill sin död 1873; hertiginnan Therèse bosatte sig senare å Haga slott.

År 1873 iordningställdes för konungaparet våningen 1 tr. upp i norra flygeln eller samma rum som Tessin anvisat för konung och drottning.

De kungliga prinsarne bodde först i nordvästra flygelns bottenvåning. Vid sin förmälning 1881 inflyttade den nuvarande kronprinsen med gemål i konung Oscar I:s och drottning Josefinas förra våningar i östra flygeln. Kronprinsens barn bo i sydöstra flygelns halfvåning. Prinsarne Karl och Eugène disponera sedan år 1889 en del af öfre våningen i arfurstens palats. Prins Oscar Bernadotte bebor egen villa i Stockholm.

17. Plan af K. Slottet med måttuppgifter.

Af ofvanstående plan inhämtas kungl. slottets hufvudsakliga horisontalmått. Höjderna, som ställa sig olika efter markens höjdförhållanden, äro följande, hvarvid måtten beräknats från marken till taklistens öfverkant:

Nordvästra flygeln vid Mynttorget	18,11 meter.
Norra fasaden midt för norra portalen	25,24 »
Nordöstra flygeln vid Skeppsbron	19,90 »
Östra fasaden från d:o	30,88 »
Sydöstra flygeln vid d:o	19,50 »
Södra fasaden midt för södra portalen	24,94 »
Västra d:o d:o västra d:o	24,25 »
Borggården	22,27 »
Balustradens höjd är vid hufvudbyggnadens yttre sidor 3,05 meter öfver taklisten.	

Förteckning öfver rummen i Kungl. Slottet.

Bottenvåningen:

1. Gästrum.	49. Blå salongen.
2. Drottningens kammarherre.	50. Matsal.
3. Betjäning.	51. Förmak.
4. Norra hvalfvet.	52. Drottningens kammarfruans rum.
5. Konungens enskilda arkiv.	53. » bibliotek.
6. Disponibla rum.	54. Serveringsrum och tambur.
7. Sjukrum.	55. Östra hufvudtrappan.
8. Hoffourirens rum.	56. Kronprinsens ordonnansrum.
9. Kungl. Lifrustkammaren.	57. Kabinett.
10. Hertiginnans af Dalarne rum.	58. Salong.
11. Förvaringsrum.	59. Kronprinsessans skrifrum.
12. Östra hvalfvet.	60. Sängkammare.
13. Gästrum.	61. Frukostrum.
14. Kronprinsens köksafdelning.	62. Entrérum.
15. Vaktmästarebostad.	63. Kronprinsens uppvaktning.
16. Konungens hofförvaltning.	64. » skrifrum.
17. Kontor för konungens enskilda fond.	65. Kronprinsessans toillettrum.
18. Kronprinsens hofmarskalks kontor.	66. Garderobrum.
19. Konungens silverkammare.	67. Slottskapellet.
20. Kronprinsens linnemagasin.	68. Södra hvalfvet.
21. Södra hvalfvet.	69. Rikssalen.
22. Konungens köksafdelning.	70. Ordenssalar.
23. » konditori.	71. Betjäning.
24. Riksmarskalksämbetet.	72. Konungens hofmarskalks kontor.
25. Västra hvalfvet.	
26. Brandmästarens bostad.	
27. Slottsknektarnes vaktrum.	
28. Högvakt.	
29. Disponibla rum.	

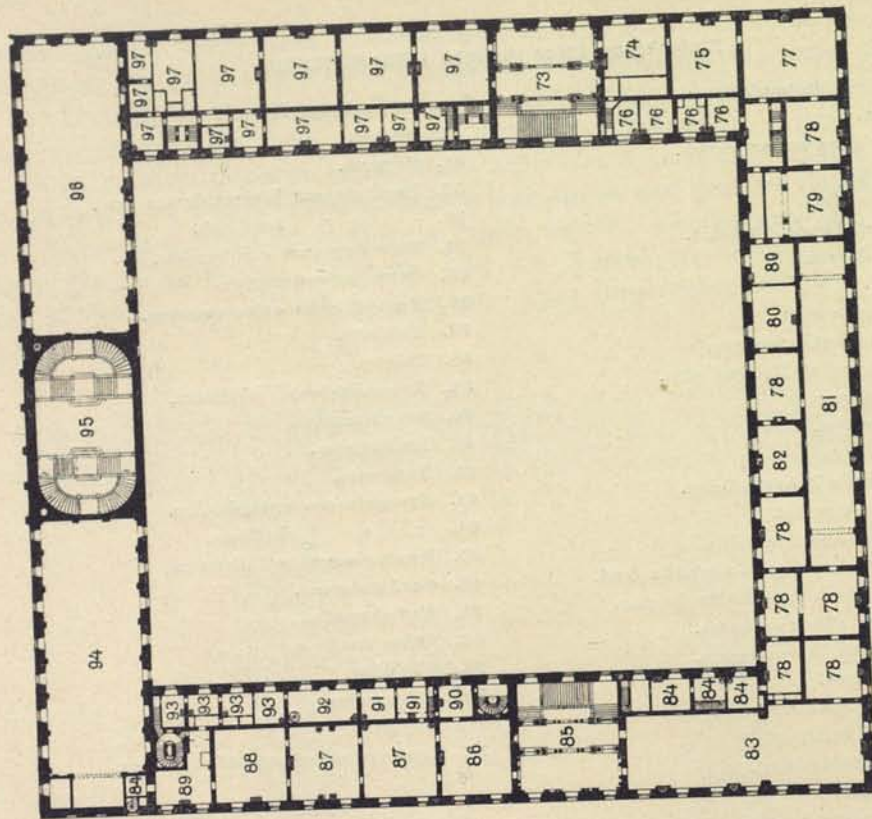
Våningen 1 tr. upp:

30. Västra hufvudtrappan.
31. Konungens ordonnansrum.
32. Biljardsal.
33. Rökrum.
34. Pelaresalen.
35. Röda sammetssalongen (Victoria-salongen).
36. Konungens adjutant.
37. » kabinettskammarherre.
38. » skrifrum.
39. » audiensrum.
40. » sängkammare.
41. Kammartjänarens vaktrum.
42. Frukostrum.
43. Drottningens skrifrum.
44. » sängkammare.
45. » toillettrum.
46. Galleri.
47. Kabinett.
48. Röda salongen.

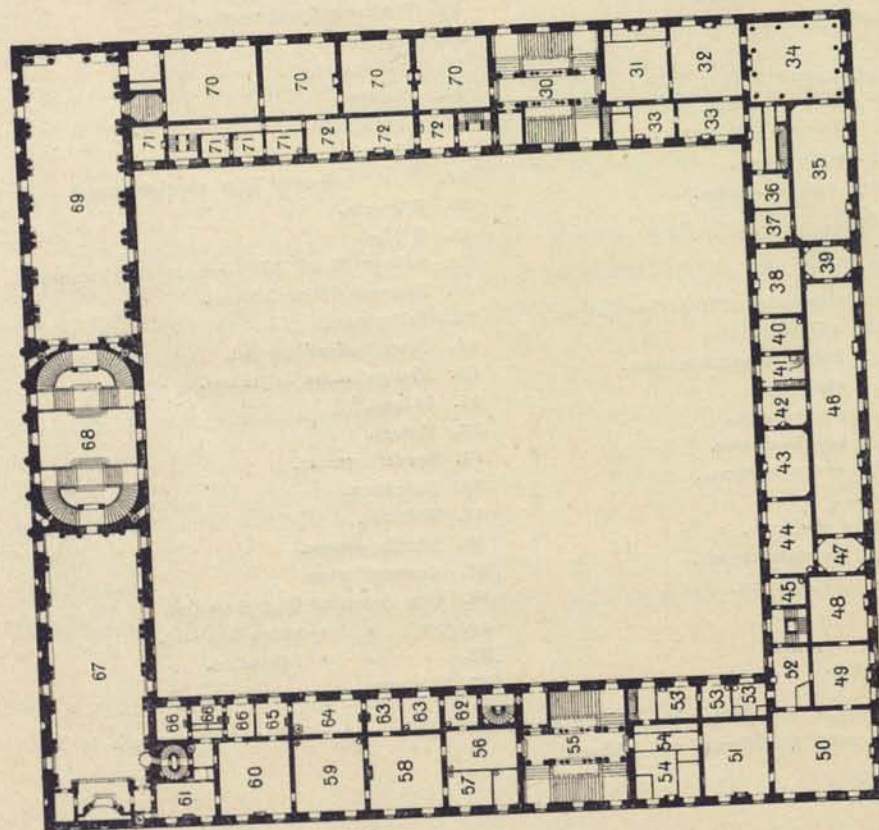
Våningen 2 tr. upp:

73. Västra hufvudtrappan.
74. Tambur.
75. Drabantsal.
76. Gästrum.
77. Konseljrum.
78. Salong.
79. » (Gustaf III:s sängkammare).
80. Gästrum.
81. Galleri.
82. Salong (Karl XIV Johans sängkammare).
83. Danssal (Hvita hvalfvet).
84. Toillettrum.
85. Östra hufvudtrappan.
86. Kronprinsens biljardsal.
87. Salong.
88. Matsal.
89. Serveringsrum.
90. Entrérum.
91. Rökrum.
92. Sängkammare.
93. Garderobrum.
94. Öfre delen af Slottskapellet.
95. » » » södra hvalfvet.
96. » » » Rikssalen.
97. Gästrum.

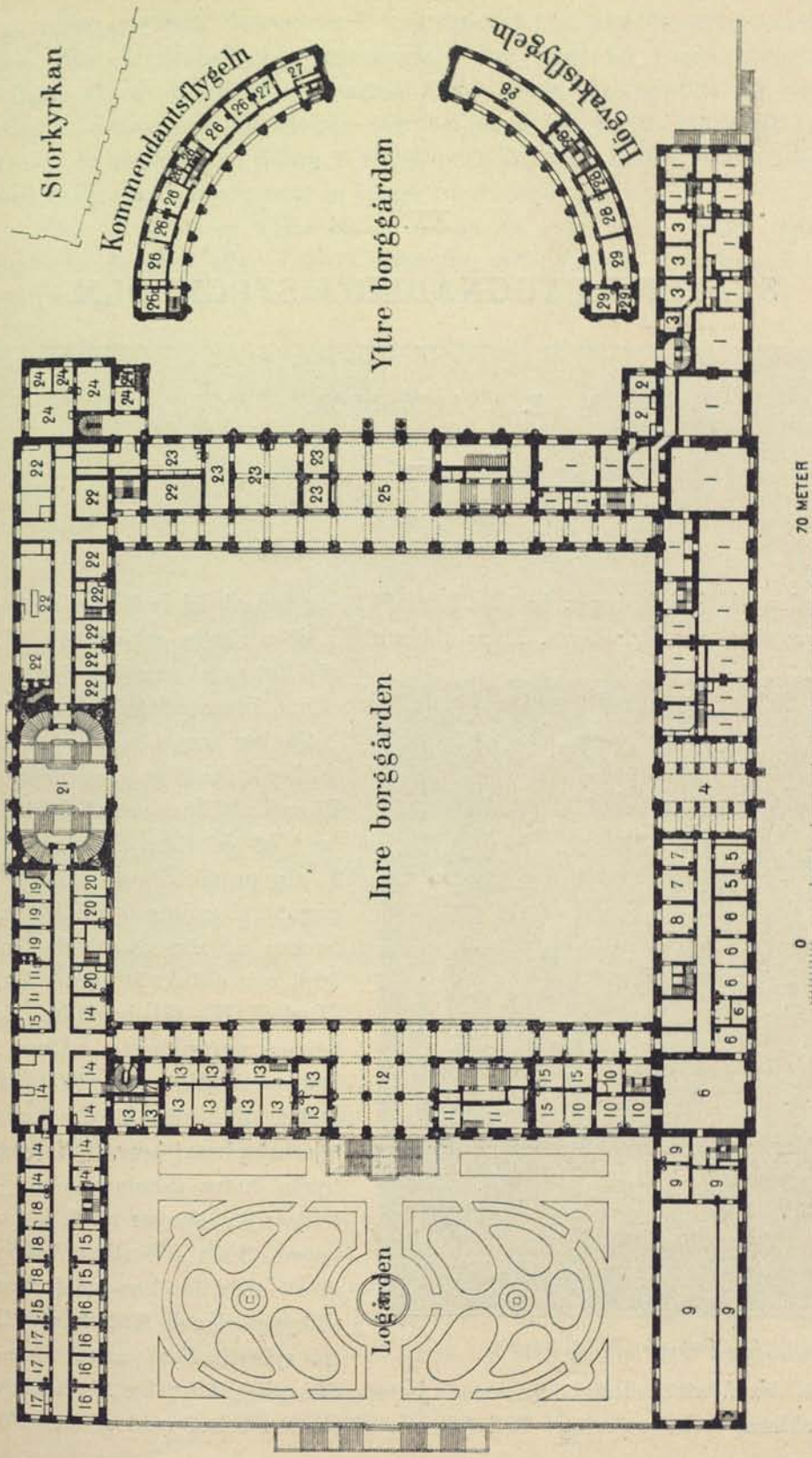
Kungl. slottet med högvakts- och kommandantsflyglarna innehåller 467 rum och 40 kök jämte ett stort antal förrådsrum och källare.

19. Plan af K. Slottet. Våningen 2 tr. upp.

18. Plan af K. Slottet. Våningen 1 tr. upp.

20. Plan af K. Slottet. Bottenvåningen.